

OTVORENO PISMO
NASTAVNIKA STUDIJA FILOZOFIJE / ČLANOVA ODSJEKA ZA FILOZOFIJU HRVATSKIH STUDIJA

Poštovani privremeni pročelnice Hrvatskih studija,
poštovani članovi privremenog Znanstveno-nastavnog vijeća Hrvatskih studija,

imajući u vidu

1. Odluku o imenovanju privremenih tijela Sveučilišnog odjela Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, od 17. siječnja 2017., koju je donio rektor, prof. dr. sc. Damir Boras, i kojom su *nastavnici studija filozofije* (izuzev prof. dr. sc. Josipa Talange, koji prema najavi prelazi na radno mjesto izvan Hrvatskih studija) *potpuno izuzeti iz članstva privremenog Znanstveno-nastavnog vijeća*;
2. odluke privremenoga Znanstveno-nastavnog vijeća Hrvatskih studija donesene na njegovoj prvoj sjednici 30. siječnja 2017, kojima se
 - 2.1. bez jasnog obrazloženja predlaže *dvostruko manji broj upisnih mjesta za preddiplomski studij filozofije* Hrvatskih studija u ak. god. 2017./18. u odnosu na prethodnu akademsku godinu,
 - 2.2. studij filozofije odnosno *Odsjek za filozofiju* (koji se ustrojava sukladno senatskoj Odluci o promjeni statusa Sveučilišnog centra Hrvatski studiji u Sveučilišni odjel Hrvatski studiji od 17. siječnja 2017.) *potpuno izuzima iz raspodjele raspoloživih razvojnih radnih mjesta* za koja se pokreću natječajni postupci, a nastavnici studija filozofije iz predmetnih povjerenstava,
 - 2.3. *nastavnici studija filozofije izuzimaju iz sastava svih radnih tijela i povjerenstava* (izuzev Vijeća poslijediplomskih studija), posebice presudno važnih Povjerenstva za reformu i izradbu studijskih programa Hrvatskih studija, Povjerenstva za izradbu prijedloga općih pravnih akata Hrvatskih studija i Povjerenstva za osiguranje kvalitete Hrvatskih studija;
3. *iznimno negativne, a neutemeljene ocjene studija filozofije i nastavnika studija filozofije* Hrvatskih studija u cijelosti, koje su na dotičnoj sjednici iznijeli neki članovi privremenog Znanstveno-nastavnog vijeća, osobito iz reda predstavnika Sveučilišta, te s njima sukladne
4. *difamirajuće dezinformacije* koje se iznose u medijima i na društvenim mrežama *o studiju filozofije i radu nastavnika filozofije* Hrvatskih studija¹

prinudeni smo obratiti vam se na ovaj način i iznijeti neke od relevantnih podataka i činjenica vezanih uz dosadašnji studij filozofije Hrvatskih studija, kao i uz kvalitetu i rezultate znanstveno-nastavnog i znanstveno-istraživačkog rada nastavnika studija filozofije.

Pritom možemo iskazati razumijevanje za stanovito, no ne i tako radikalno smanjenje broja upisnih mjesta na preddiplomskom studiju filozofije s obzirom na uvjete na tržištu rada, *Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja u 2017.* Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, donesene temeljem predmetne Uredbe Vlade RH, kao i na situaciju u kojoj studenti, zbog nemogućnosti dvopredmetnog studiranja filozofije, u manjem broju upisuju diplomski studij filozofije nego što bi to inače činili. Napominjemo da su Hrvatski studiji, uslijed administrativnih prepreka i zabrana u prethodnim razdobljima, onemogućeni u ustrojavanju dvopredmetnih diplomskih studija, pa su stoga i jedino takvo visoko učilište u Republici Hrvatskoj koje nema dvopredmetni diplomski studij filozofije.

No potpuno neprihvatljivim i općenito štetnim smatramo diskriminirajuće odluke, donesene bez ikakvih jasnih osnova i kriterija, kojima su nastavnici studija filozofije odnosno članovi Odsjeka za filozofiju isključeni iz relevantnih tijela te postupaka raspravljanja i odlučivanja o budućnosti svog studija i Hrvatskih studija u cjelini. Posebno štetnim smatramo uskratu razvojnih radnih mjesta našem Odsjeku, čime našim poslijedoktorandima po isteku ugovora o radu prijete otkaz, a budućnost Odsjeka

¹ Npr. <http://www.maxportal.hr/premium-sadrzaj/hrvatski-studiji-su-napredovali-unatoc-zelji-za-izvanrednim-stanjem/>

i studija filozofije dovodi u pitanje. Tim se odlukama poništavaju svi dosadašnji pozitivni napori i rezultati nastavnika studija filozofije te dovode u pitanje daljnje kvalitetno odvijanje i unaprjeđenje studija filozofije na Hrvatskim studijima.

Kako je to vidljivo iz niže iznesenih podataka i činjenica, nastavnici studija filozofije gaje za Sveučilište u Zagrebu specifičan, *analitički* pristup filozofskoj problematici. Taj je pristup ne samo dominantan na većini najvažnijih svjetskih sveučilišta (u SAD, Velikoj Britaniji, Australiji, Kanadi, SR Njemačkoj itd.), nego, smatramo, i jedino primjeren, i to ne samo za profesionalno razmatranje *glavnih filozofskih problema*, nego i čitav niz primjena, od proučavanja *povijesti filozofije*, uključujući i *povijest hrvatske filozofije i znanosti*, sve do uspostave i provođenja *interdisciplinarnih istraživanja*, koja imperativno nameću suvremena znanost i potrebe u realnom sektoru. Stoga je takva strukovna segregacija, koju impliciraju navedene odluke, iznimno štetna i za same Hrvatske studije i njihovu misiju, a ne tek za studij filozofije Hrvatskih studija.

Ističemo da se isključenjem nastavnika filozofije Hrvatskih studija iz postupaka ustrojavanja budućih studijskih programa Hrvatskih studija umanjuju i izgledi za ispunjenje reakreditacijskih uvjeta iz Pisma očekivanja za ostale studijske programe Hrvatskih studija. Njima se, naime, onemogućuje značajan dio zahtijevanog međustudijskog integriranja Hrvatskih studija, u kojima bi nastavnici filozofije trebali imati značajnu ulogu. To se konkretno odnosi na svojedobno utvrđenu i zbog čitavog niza internih i eksternih čimbenika neostvarenu mogućnost međusobnog programskog povezivanja studija

A. *filozofije i psihologije*, uz uključivanje predmeta iz filozofije uma, epistemologije i logike u moguće studijske module *psihologije i kognitivne neuroznanosti*, te *kognitivne i obrazovne psihologije* na mogućem reformiranom studiju psihologije HS, kao i uz moguće proširenje na *znanstveno-istraživačku* suradnju u okviru navedenih tema;

B. *filozofije i hrvatskog latiniteta*, u okviru studijskog modula o *tradiciji hrvatske filozofije i znanosti pisane na latinskom jeziku* kao proširenja i specijalizacije postojećih sadržaja iz predmeta *Povijest hrvatske filozofije*, *Egzaktne znanosti u hrvatskoj kulturi*, *Pregled latiniteta humanizma i renesanse*, *Pregled poslijerenanskog latiniteta* i dr., uz mogućnost uvođenja *traduktoloških kolegija* posvećenih filozofskim tekstovima kao i *stručne i znanstveno-istraživačke suradnje* fokusirane na izradu specijaliziranog latinsko-hrvatskog rječnika filozofskog nazivlja;

C. *filozofije i sociologije*, u okviru više obveznih zajedničkih kolegija o *suvremenoj hrvatskoj društvenoj i političkoj teoriji i praksi*, kao proširenja i specijalizacije postojećih sadržaja iz predmeta *Politička i pravna filozofija*, *Povijest hrvatske filozofije*, *Sociologija hrvatskog društva*, *Filozofija društvenih znanosti*, s fokusom na *nacionalno-identitetske i ideološke* prijepore.

Slične mogućnosti programskog povezivanja i ukupnog studijskog obogaćenja vidimo i u zajedničkim studijskim modulima *filozofije i komunikologije* (kao proširenja ili specijalizacije sadržaja iz predmeta *Filozofija jezika*, *Semiotika u masovnom komuniciranju*, *Filozofija društvenih znanosti* i *Filozofija komunikacije*), kao i u proširenju udjela filozofskih sadržaja u studiju *kroatologije* (u sadržajima iz filozofije jezika, estetike, filozofije kulture i specijaliziranih kolegija posvećenih važnijim epizodama iz povijesti hrvatske filozofije).

Molimo vas stoga da uzmete u obzir iznesene napomene, kao i niže navedene podatke i činjenice, te da na sljedećoj sjednici privremenog Znanstveno-nastavnog vijeća revidirate predmetne odluke odnosno uputite odgovarajući prijedlog rektoru Sveučilišta o imenovanju predstavnika Odsjeka za filozofiju u privremenom Znanstveno-nastavnom vijeću Hrvatskih studija, kako biste osigurali primjereno sudjelovanje nastavnika Odsjeka za filozofiju u relevantnim tijelima Hrvatskih studija i procesima njihova programskog i institucionalnog preustroja.

Imajući u vidu dosadašnju povijest Hrvatskih studija, imamo jake razloge vjerovati da su sve sastavnice Hrvatskih studija neophodne za njihovo ukupno održanje i razvoj, te da uklanjanje ili neprimjereno modificiranje samo jedne od njih prije ili kasnije dovodi u pitanje osiguranje kvalitete i opstanak ostalih. Dosadašnji razvoj i sadašnji status Hrvatskih studija, a mi vjerujemo, ni budućnost Hrvatskih studija, nisu zamislivi bez studija filozofije, Odsjeka za filozofiju i njegovih nastavnika.

S poštovanjem

Nastavnici studija filozofije / članovi Odsjeka za filozofiju Hrvatskih studija:

Izv. prof. dr. sc. Tomislav Bračanović
Dr. sc. Ana Butković, poslijedoktorandica
Prof. dr. sc. Zvonimir Čuljak
Dr. sc. Dušan Dožudić, poslijedoktorand
Izv. prof. dr. sc. Pavel Gregorić
Doc. dr. sc. Tomislav Janović
Dr. sc. Dragana Sekulić, poslijedoktorandica

RELEVANTNI PODACI I ČINJENICE VEZANI UZ STUDIJ FILOZOFIJE I NASTAVNIKE STUDIJA FILOZOFIJE HRVATSKIH STUDIJA

1. ZAPOSLENICI

Na Odsjeku za filozofiju Hrvatskih studija, odnosno, nekadašnjem Odjelu za filozofiju, zaposleno je trenutačno osam osoba. U izvođenju nastave redovito ili povremeno sudjeluje sedam vanjskih suradnika, a u istraživanjima sudjeluje jedna poslijedoktorandica iz Italije u sklopu programa stipendiranja NewFelPro. Potonji podatak jedan je od važnih indikatora međunarodne prepoznatljivosti Odsjeka za filozofiju Hrvatskih studija unutar Europskog prostora visokog obrazovanja i ispunjavanja uvjeta za privlačenje nastavnika iz inozemstva, sukladno preporukama u reakreditacijskom postupku

(i) Pet je zaposlenika u znanstveno-nastavnim zvanjima i na odgovarajućim radnim mjestima. Prema raspoloživim informacijama, jedan je redoviti profesor u trajnom zvanju u postupku prenošenja svog radnog mjesta na Filozofski fakultet Družbe Isusove/Fakultet filozofije i religijskih znanosti (FFDI/FFRZ). Jedan docent zaposlen je s 50% radnog odnosa na Odsjeku za filozofiju i s 50% na Odsjeku za komunikologiju. Ostali su jedan redoviti profesor i dva izvanredna profesora.

(ii) Troje je zaposlenika u suradničkom zvanju poslijedoktoranda. Jednom poslijedoktorandu ugovor o radu istječe 30. 06. 2017., nakon što je već provedeni natječaj za njegovo zapošljavanje na radno mjesto docenta (i to nakon uspješnog nastupnog predavanja) obustavljen rektorovim povlačenjem već izdane suglasnosti. Od preostalih dviju osoba u suradničkom zvanju, jednoj ugovor istječe 30. 09. 2017., a drugoj 31. 12. 2018.

(iii) Dvjesto osoba zaposlenima na Odsjeku za nastavničku naobrazbu u suradničkom zvanju poslijedoktoranda koje su izvodile dio nastave za naš Odjel nedavno su istekli ugovori o radu, što otežava izvedbu nastave na diplomskom studiju filozofije nastavničkog smjera.

Iz navedenoga je jasno da bi Odsjek za filozofiju trebao biti uključen u plan kadrovskog popunjavanja.

2. NASTAVNO OPTEREĆENJE

Na sada ustrojenom Odsjeku za filozofiju Hrvatskih studija svi zaposlenici održavaju nastavu na preddiplomskom i diplomskom studiju u okviru propisane norme. Osim toga, zaposlenici Odsjeka u znanstveno-nastavnom zvanju drže nastavu i na poslijediplomskom doktorskom studiju filozofije. Internom odlukom Vijeća tadašnjeg Odjela za filozofiju iz 2013. godine, nastavnici poslijediplomskog doktorskog studija filozofije odrekli su se honorara odnosno dodatka na plaću za nastavu koju održavaju na poslijediplomskom studiju kako bi se doktorande slabijeg imovinskog statusa moglo dijelom ili u potpunosti osloboditi plaćanja školarine. Oslobođanje se provodilo na godišnjoj bazi, ovisno o uspješnosti studenta i financijskim mogućnostima. Budući da se nastava na poslijediplomskim doktorskim studijima ne evidentira elektronički (prema kolektivnom ugovoru 1 sat nastave na poslijediplomskom studiju obračunava se kao 3 norma-sata), realno nastavno opterećenje zaposlenika Odsjeka za filozofiju u znanstveno-nastavnim zvanjima nije vidljivo u ISVU-u.

3. STUDENTI

Na preddiplomskom studiju filozofije na Hrvatskim studijima trenutačno su upisana 174 studenta. Na diplomskom studiju filozofije upisano je 37 studenata (29 nastavnički smjer + 8 znanstveni smjer). Na poslijediplomskom studiju filozofije upisano je 39 studenata.

Od ak. god. 2008./09. do danas 158 studenata je završilo preddiplomski studij filozofije, 62 diplomski studij filozofije (33 nastavnički i 29 znanstveni), te 20 poslijediplomski studij filozofije (stekavši titulu doktora znanosti).

Studenti filozofije koji diplomiraju na Hrvatskim studijima zapošljivi su koliko i drugi magistri humanističkih znanosti u RH. Prema zadnjim dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz 2014. godine, a odnose se na još uvijek recesijsko razdoblje, zapošljivost filozofa koji su diplomirali na Hrvatskim studijima porasla je tako što se od 30 filozofa koji su diplomirali, u prosjeku njih 25 zapošljavalo u roku od dvije godine od stjecanja diplome magistra.

Naši diplomirani studenti filozofije rade kao nastavnici filozofije, logike i etike u srednjim školama. Mnogi su zaposleni i na visokoškolskim i znanstvenim ustanovama kao što su odsjeci za filozofiju u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Zadru, Pravni fakultet u Zagrebu, Institut za filozofiju, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Institut za društvena istraživanja. Mnogi naši bivši studenti našli su zaposlenja i u ustanovama kao što su Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Sabor Republike Hrvatske, Matica hrvatska, Hrvatska radiotelevizija, razne dnevne novine i brojne izdavačke kuće.

4. STUDIJSKI PROGRAM

Studijski program filozofije na Hrvatskim studijima jedan je od studijskih programa Hrvatskih studija koji su u postupku reakreditacije ocijenjeni visokom ocjenom vrlo dobar (4).

Sve tri razine studijskog programa filozofije na Hrvatskim studijima u značajnoj se mjeri razlikuju od programa studijskih programa filozofije na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta (FFZG) i na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove/Fakultetu filozofije i religijskih znanosti (FFDI/FFRZ).

(i) Preddiplomski studij filozofije na FFZG traje četiri godine, a diplomski samo jednu godinu, dok na Hrvatskim studijima preddiplomski studij traje tri godine, a diplomski dvije godine.

(ii) Usporedi li se nazive obveznih i izbornih predmeta na svim razinama programa na sve tri sastavnice, studijski programi filozofije na Hrvatskim studijima uključuju svega 6-7 predmeta čiji bi nazivi bili istovjetni nazivima predmeta na programima filozofije drugih dviju sastavnica.

(iii) Razlike studijskih programa iznimno su uočljive iz popisâ literature za obvezne i izborne kolegije. Tako se studijski programi filozofije Hrvatskim studijima razlikuju od programa filozofije FFZG i FFDI/FFRZ u gotovo 80% propisane literature.

(iv) Razlike su značajne i u pogledu ECTS vrijednosti predmeta, omjeru obveznih i izbornih predmeta i njihovu mjestu unutar različitih studijskih programa, a također i u mogućnosti jednopredmetnog odnosno dvopredmetnog studiranja.

(v) Studijski programi filozofije na Hrvatskim studijima koncipirani su kao studiji filozofskih disciplina i problema, u skladu sa svjetski dominantnom analitičkom tradicijom koja se u Hrvatskoj njeguje još jedino na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci. Studiji filozofije pak na FFZG i FFDI/FFRZ koncipirani su uglavnom kao studiji povijesnog pristupa, prvi u duhu kontinentalno-spekulativnog i marksističko-feminističkog usmjerenja, drugi u duhu neoskolastičke tradicije. Nastavnici studija filozofije Hrvatskih studija od samih početaka kontinuirano predaju i studijske sadržaje iz *povijesti hrvatske filozofije*, sukladno institucionalnom okviru i programskoj povezanosti sa studijem kroatologije. Napominjemo da su postojeći studijski sadržaji iz područja povijesti hrvatske filozofije i znanosti koncipirani sukladno dugogodišnjoj ugovornoj suradnji s Institutom za filozofiju, koja iz niza razloga iziskuje reviziju i, sukladno tome, i odgovarajuće izmjene studijskog programa filozofije u tom dijelu.

(vi) Izrazite razlike između doktorskoga studija filozofije na Hrvatskim studijima i doktorskoga studija filozofije na FFZG sastoje se u većoj izbornosti predmeta na HS, znatno većem broju sati sudjelovanja na seminarima i intenzivnijoj interakciji s više nastavnika tijekom prve godine studija, obvezi češćeg prezentiranja vlastitih istraživanja (tzv. nadseminari), strožim kriterijima priznavanja izvanstudijskih obveza te bodovnim (ECTS) opterećenjima pojedinih aktivnosti doktoranada. Odsjek za filozofiju izvodi poslijediplomski doktorski studij visoke znanstvene kvalitete, s odgovarajućim brojem i profilom mentora, pri čemu su doktorandi aktivno uključeni u znanstveni rad Odsjeka i samih Hrvatskih studija. Pritom se na razini koordinacije doktorskog studija vodi briga o tome da doktorandi doktoriraju u zadanom roku. To je ujedno važna razlikovna kvaliteta tog studija i pokazatelj zadovoljenja bitnog reakreditacijskog kriterija, u segmentu u kojem su Hrvatski studiji inače najlošije ocijenjeni u reakreditacijskom postupku. Dakle, kvaliteta poslijediplomskog doktorskog studija filozofije može imati važnu ulogu u pozitivnom okončanju reakreditacijskog postupka cjeline Hrvatskih studija. Doktorski studij filozofije pohađaju u znatnoj mjeri i studenti s drugih visokih učilišta, što ukazuje na njegovu prepoznatljivost izvan okvira Hrvatskih studija.

(vii) Razlika između studija filozofije na Hrvatskih studija i studija filozofije na drugim dvama visokim učilištima jest njegova predanost *internacionalizaciji* koja se ogleda u činjenici da od ak. god.

2012./13., studenti filozofije na Hrvatskim studijima svake godine imaju mogućnost pohađati nekoliko izbornih kolegija iz filozofije na engleskom jeziku, barem jedan po semestru.

Također, studenti filozofije imaju mogućnost odlaska na 8 različitih destinacija u sklopu Europskog programa mobilnosti Erasmus+, uključujući i Central European University čiji je Odsjek za filozofiju već niz godina rangiran među 100 najboljih odsjeka za filozofiju u svijetu.² Mogućnost mobilnosti u posljednje tri godine koristilo je pet studenata filozofije Hrvatskih studija, bez ikakvih komplikacija s priznavanjem obveza odrađenih u inozemstvu.

5. ZNANSTVENA I STRUČNA DJELATNOST

Članovi Odsjeka za filozofiju redovito publiciraju znanstvene i stručne radove, značajnim dijelom u priznatim inozemnim časopisima.³ Odsjek za filozofiju redovito organizira domaće i međunarodne znanstvene konferencije s uglednim svjetskim imenima (npr. Peter Singer, John Harris, Ingmar Persson, Lukas Meyer), kao i gostujuća predavanja inozemnih znanstvenika (od 2008. godine na Odsjeku je gostovalo 15 predavača, od toga 6 samo u ak. god. 2014./15.).

U okviru Odsjeka za filozofiju organizirano je i više filozofskih radionica, na kojima su uz nastavnike Hrvatskih studija, sudjelovali nastavnici i drugih sveučilišta unutar i izvan RH.⁴

Odsjek za filozofiju posvećuje pozornost i izdavanju filozofske literature neophodne za kvalitetno izvođenje nastave, posebice prijevodima standardnih svjetskih udžbenika iz pojedinih disciplina koji se koriste i na mnogim drugim studijima filozofije u Hrvatskoj, kao i sastavljanjem vlastitih autorskih udžbenika i skripata.⁵ Time su članovi Odsjeka značajno pridonijeli *razvoju i strukovnoj standardizaciji suvremene hrvatske filozofije*, posebno uporabi pojmovnog i terminološkog aparata među stručnjacima i studentima.

Nastavnici Odsjeka pokrenuli su – u okviru Udruge za promicanje filozofije – izdavanje filozofskog časopisa *Prolegomena* koji se profilirao kao jedan od vodećih hrvatskih filozofskih časopisa, a zbog redovitosti izlaženja, njegovanja visokih uredničkih standarda i kvalitetnog recenzijskog postupka postigao je i visoku razinu međunarodne prepoznatljivosti, te je danas uvršten u najprestižnije baze podataka kao što su *Current Contents*, *Arts and Humanities Citation Index* i *Scopus*.

Nastavnici Odsjeka imaju svoje predstavnike u UNESCO-ovoj Svjetskoj komisiji za etiku znanosti i tehnologije [Commission mondiale d'éthique des connaissances scientifiques et des technologies] te u panelu HRZZ za filozofiju i teologiju. Članovi su brojnih domaćih i međunarodnih strukovnih udruga (Udruga za promicanje filozofije, Hrvatsko društvo za analitičku filozofiju, British Society for the History of Philosophy, European Association for the Ancient Philosophy) te su gostujući istraživači na uglednim sveučilištima (npr. UC Berkeley, Humboldt-Universität zu Berlin, CEU Budimpešta, Sveučilište u Granadi). Osim publiciranja u međunarodnim znanstvenim časopisima, oni sudjeluju i u postupcima recenziranja za brojne ugledne znanstvene časopise (npr. *American Journal of Political Science*, *Ancient Philosophy*, *Apeiron*, *Archiv für Geschichte der Philosophie*, *Dialogue: Canadian Philosophical Review*, *European Journal of Analytic Philosophy*, *Philosophical Psychology*, *Philosophy of the Social Sciences*, *Phoenix*, *Synthese*).

6. STUDENTSKE AKTIVNOSTI

Studenti filozofije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, okupljeni u Udruhu studenata filozofije "Scopus", već preko petnaest godina organiziraju razne izvannastavne aktivnosti, kao što su studentski filozofski simpoziji, okrugli stolovi i radionice. Do sada su održani brojni simpoziji na kojima su sa svojim izlaganjima sudjelovali brojni studenti filozofije Hrvatskih studija i ostalih visokih učilišta u Hrvatskoj, ali i mnogi etablirani filozofi iz Hrvatske i inozemstva. Od 1996. godine studenti filozofije Hrvatskih studija izdaju časopis *Scopus* – danas jedan od najdugovječnijih studentskih časopisa u Hrvatskoj.

² <https://www.topuniversities.com/university-rankings/university-subject-rankings/2016/philosophy>.

³ <https://www.hrstud.unizg.hr/filozofija/noviji-radovi-nastavnika>.

⁴ <https://www.hrstud.unizg.hr/filozofija>.

⁵ <https://www.hrstud.unizg.hr/filozofija/izdanja>; <https://www.hrstud.unizg.hr/filozofija/nastavni-materijali>; <https://www.hrstud.unizg.hr/filozofija/noviji-radovi-nastavnika>.